

РЕЦЕНЗІЯ

доктора педагогічних наук, доцента, професора кафедри педагогіки, адміністрування і спеціальної освіти ННІМП ДЗВО «Університет менеджменту освіти» Приходькіної Наталії Олексіївни на дисертаційне дослідження **Заєць Наталії Юхимівни «Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури»**, поданого на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки

Ступінь актуальності обраної теми дисертаційного дослідження. Сучасне динамічне суспільство потребує фахівця, здатного швидко адаптуватися до складних умов соціальної і професійної дійсності, самостійно й відповідально приймати рішення, зорієнтованого на успіх та постійне самовдосконалення. Саме мобільність є одним із невід’ємних показників соціальної та професійної зрілості суб’єкта і тією особистісною характеристикою, що засвідчує внутрішню готовність людини до якісних змін, перетворень. Погоджуємося з дисертанткою що в особистості керівника Нової української школи суспільство вбачає, насамперед, ефективного інноваційного менеджера, який має широкий кругозір і системне нестандартне мислення, високі загальнолюдські якості та управлінські здібності, який здатний прогнозувати, планувати розвиток закладу з урахуванням суспільних бачень. Мобільність починається з готовності керівника закладу освіти до змін на трьох рівнях: на рівні якостей особистості (відкритість до змін, здатність до самопізнання, самокритичність, цілеспрямованість, рішучість, наполегливість, самостійність); на рівні характеристик діяльності (уміння прогнозувати, досягати успіхів, гнучкість, креативність); на рівні процесів професійного розвитку, самовдосконалення (чітке уявлення про свої можливості (ідеальні і реальні), уміння співвідносити реальну ситуацію на ринку праці зі своїми цілями, мобілізувати зусилля на зміну ситуації, передбачення можливих результатів (розширення компетентностей, зміна професійних орієнтацій, життєдіяльності тощо, готовність до змін). Це підтверджує актуальність обраної дисертанткою теми.

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації. Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, зазначимо такі, що мають вагоме значення для розвитку освіти в Україні: розкрито теоретичні аспекти формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в педагогічній теорії та практиці; схарактеризовано методологічні засади формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури; науково обґрунтовано модель формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури;

визначено організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури; експериментально перевірено модель формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Нові факти, одержані здобувачем. Ознайомлення зі змістом дисертації, основними науковими працями Наталії Юхимівни Заєць дало змогу визначити найбільш істотні теоретико-методологічні положення, висновки та рекомендації, які мають наукову новизну. Зокрема, особистий внесок дисертантки у предмет дослідження полягає в тому, що *уперше*:

- *науково обґрунтовано* теоретичні основи та структуру процесу формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, до якої входить: *гносеологічна* складова (система знань, інформаційні зв'язки і потоки, які сприяють формуванню готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти); *праксеологічна* складова (організація пізнавальної діяльності з метою забезпечення ефективності процесу формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти); *особистісна* складова (здатності та якості особистості, які є підґрунтям у формуванні готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти);
- *схарактеризовано* науково-теоретичну сутність, типологію, основні компоненти (мотиваційно-аксіологічний, когнітивно-діяльнісний, особистісно-рефлексивний), критерії (мотиваційний, когнітивно-діяльнісний, рефлексивний) та рівні (креативний (високий), функціональний (достатній), інтуїтивний – низький) сформованості готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури;
- *розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено* модель формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, яка позиціонує: блок *цілепокладання* (включає мету, завдання дослідження; загальнонаукові підходи, принципи формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти); *організаційно-змістовий* блок (включає компоненти, етапи, функції, відповідні форми, методи (засоби) та технології формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти); *результативний* блок (включає критерії та рівні сформованості готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти);
- *визначено* організаційно-педагогічні умови формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти (прогнозованість освітнього процесу закладів вищої освіти щодо формування готовності до професійної мобільності

майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти на засадах компетентісного підходу; професійний розвиток майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти за індивідуальною освітньою траєкторією згідно професійних запитів та потенційних можливостей; формування сприятливого сучасного освітнього середовища на засадах впровадження інноваційних технологій в освітній процес закладів вищої освіти з формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти);

- *уточнено* сутність понять «мобільність», «професійна мобільність» в історичній ретроспективі; позиціоновано зміст понять «професійна мобільність керівників закладів загальної середньої освіти» та «готовність до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти» в авторській інтерпретації;
- *подальшого розвитку* набули шляхи удосконалення формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури засобами розроблення відповідних методичних рекомендацій.

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків, рекомендацій, які захищаються. У процесі рецензування дисертаційного дослідження Н. Ю. Заєць нами було зроблено висновок, що авторкою здійснено вдалий підбір методів дослідження, що забезпечило високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Їх виділення, обґрунтування, доцільність і логічність використання вказують на наукову зрілість здобувачки. Достовірність результатів забезпечується: професійним вирішенням авторки низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожний наступний розділ чи параграф органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його; використанням широкої джерельної бази за темою дисертації й достатнім масивом аналітичних даних.

У першому розділі дисертації дисертанткою розкрито теоретичні аспекти формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, зокрема, уточнено сутність понять «мобільність», «професійна мобільність», «готовність до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти», проаналізовано основні положення організації підготовки керівників закладів загальної середньої освіти відповідно до сучасних тенденцій реформування освітньої галузі, доведено необхідність оновлення змісту, форм та методів формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти, висвітлено особливості ретроспективи вітчизняного та зарубіжного досвіду формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

У другому розділі авторкою визначено методологічні засади формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників

закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Зокрема, визначено наукові підходи, принципи та критеріально-рівневі характеристики формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Обґрунтовано модель формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, що включає *блок цілепокладання, організаційно змістовий та результативний блоки*. Блок цілепокладання містить мету, завдання дослідження, загальнонаукові підходи до формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Організаційно-змістовий блок включає компоненти, етапи, функції. Результативний блок включає визначені *критерії, рівні* сформованості готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Авторкою визначено організаційно-педагогічні умови та технології формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Третій розділ присвячено експериментальній перевірці результативності моделі формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури. Достовірність результатів підтверджено експериментальною перевіркою, достатньою апробацією на семінарах, конференціях, круглих столах тощо.

Необхідно зазначити, що дисертанткою розроблено спецкурс «Основи професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти».

Матеріали дослідження можуть бути використані науковцями, дослідниками, викладачами для підготовки магістрів спеціальності 073 «Менеджмент» за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом»; в системі післядипломної педагогічної освіти з метою удосконалення знань та практичних навичок щодо розвитку професійної мобільності керівників закладів освіти; в практичній діяльності керівників закладів освіти.

Виклад матеріалу логічний та послідовний. Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і логічність. Таким чином, можна з упевненістю сказати, що авторка дослідження має нестандартне мислення і вміє самостійно працювати, аналізувати та узагальнювати накопичений матеріал, робити самостійні висновки.

Повнота викладення результатів в опублікованих працях. Зміст, структура та логіка викладу матеріалу в дисертаційній роботі, сформульовані висновки свідчать про високий рівень методологічної культури цього наукового дослідження та глибоку обізнаність авторки з об'єктом свого наукового пошуку – готовністю до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури.

Основні положення та наукові результати дисертаційної роботи викладено в достатній кількості наукових публікацій, зокрема, в 7 статей у наукових фахових виданнях України (з них 1 – електронне) та 2 публікаціях у зарубіжних наукових виданнях країн, що входять до Організації Економічного Співробітництва та Розвитку та/або Європейського Союзу, 1 статті в колективній монографії, 9 публікаціях у збірниках наукових праць та матеріалів міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій.

Відсутність (наявність) порушень академічної доброчесності. Аналіз дисертації та наукових публікацій Заєць Наталії Юхимівни, у яких висвітлені основні наукові результати дослідження, не дає підстав припускати, що в них мають місце порушення академічної доброчесності (академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація), оскільки перевірена за допомогою автоматизованої системи, яка підтвердила відсутність академічного плагіату. В разі використання ідей, тверджень, відомостей із зовнішніх джерел інформації, в роботі завжди є на них посилання, що відповідає нормам законодавства про авторське право й суміжні права.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. У процесі рецензування дисертаційної роботи ми звернули увагу здобувачки на деякі дискусійні питання. Зокрема, нами було рекомендовано:

1) Попри ретельний аналіз науково-педагогічних праць щодо визначення ключових, загальних та професійних компетентностей у процесі обґрунтування першої організаційно-педагогічної умови (стор. 144-150) варто було б більш детально проаналізувати професійний стандарт «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» у контексті цього питання.

2) Одним із позитивно оцінених нами аспектів дослідження є виокремлення авторкою трьох етапів розвитку мобільності. Водночас, на нашу думку, слід було б ґрунтовно представити сформульовані критерії, на основі яких дисертантка виокремлює означені етапи.

3) Відзначаючи в цілому ґрунтовний аналіз зарубіжного досвіду формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури, зазначимо, що дослідження було би більш переконливим, якби авторка подала у вигляді таблиці узагальнені результати аналізу. Також в контексті цього питання доцільним і корисним, на нашу думку, було б використання матеріалів докторської дисертації О. С. Товканець «Системи підготовки фахівців з менеджменту освіти в центральноєвропейських країнах (друга половина ХХ - початок ХХІ століття)».

4) У роботі наявні певні неточності технічного характеру. Зокрема, на стор. 37 авторка пише: «Поява першого етапу ... співпадає з появою фундаментального дослідження професора Гарвардського університету П.Сорокіна «Соціальна мобільність» у 2027 році». Зазначена праця насправді датується 1927 роком. На стор. 88 дисертантка зазначає: «На кафедрі «Менеджменту» Класичного приватного університету м. Запоріжжя

здійснюється підготовка фахівців...». Натомість йдеться про кафедру управління навчальним закладом і педагогіки вищої школи.

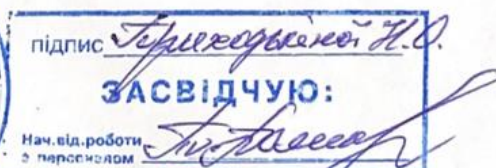
Проте, висловлені зауваження та побажання є дискусійними і не впливають на загальну високу позитивну оцінку рецензованої дисертації.

Висновок. На підставі проведеного аналізу можна стверджувати, що дисертація Заєць Наталії Юхимівни «Формування готовності до професійної мобільності майбутніх керівників закладів загальної середньої освіти в умовах магістратури», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, має наукову, практичну цінність, є актуальним. За змістом, якістю, обсягом, повнотою викладення основних результатів, які є достовірними, можна зробити висновок, що дисертація Заєць Наталії Юхимівни відповідає чинним вимогам, зокрема, «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами та доповненнями № 34 від 21 березня 2022 року) і може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

РЕЦЕНЗЕНТ :

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри педагогіки,
адміністрування і спеціальної
освіти ННІМП ДЗВО «Університет
менеджменту освіти»

Н.О. Приходькіна

Онлайн сервіс створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

ПРОТОКОЛ
створення та перевірки кваліфікованого та удосконаленого електронного підпису

Дата та час: 14:14:11 05.12.2022

Назва файлу з підписом: Заєць_рецензія Приходькіної.pdf.p7s
Розмір файлу з підписом: 412.7 КБ

Перевірені файли:

Назва файлу без підпису: Заєць_рецензія Приходькіної.pdf
Розмір файлу без підпису: 394.3 КБ

Результат перевірки підпису: Підпис створено та перевірено успішно. Цілісність даних підтверджено

Підписувач: Приходькіна Наталія Олексіївна

П.І.Б.: Приходькіна Наталія Олексіївна

Країна: Україна

РНОКПП: 2934108008

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для підпису від Надавача): 14:14:04
05.12.2022

Сертифікат виданий: "Дія". Кваліфікований надавач електронних довірчих послуг

Серійний номер: 3ED5083160DBC59B0400000073E21B00A972B300

Тип носія особистого ключа: ЗНКІ криптомодуль ІІТ Гряда-301

Алгоритм підпису: ДСТУ-4145

Тип підпису: Кваліфікований

Тип контейнера: Підпис та дані в CMS-файлі (CAAdES)

Формат підпису: З повними даними ЦСК для перевірки (CAAdES-X Long)

Сертифікат: Кваліфікований